

MAAR NIET MET STEEN EN HOUT ALLEEN IS 'T GROTE WERK GEDAAN

(uit Gezang 320 Liedboek van de Kerken)

Beknorte gids bij de rondleiding door de DOELHOFTSJERKE van ALDEBOARN.

Voor de geschiedenis van ALDEBOARN wordt U verwezen naar de Aldheidskeamer "Uldrik Bottema" ondergebracht in de Waag. Een maquette van de St.Pancraskerk legt de verbinding tussen de twee gebouwen.

Welkom in de DOELHOFTSJERKE van Aldeboarn

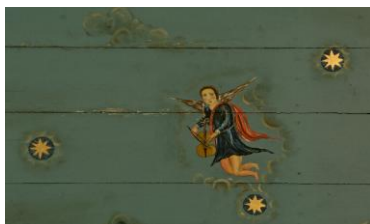
De huidige kerk en toren zijn vervangers van een oudere, middeleeuwse driebeukige tufstenen kerk en toren. Dat gebouw was een moederkerk van het dekenaat BORNEGO. Blijkens een oorkonde was die kerk gewijd aan de heilige Pancratius. De toren werd in 1723 door de bliksem getroffen. In de jaren 1736/1737 werd er een nieuwe toren gebouwd. Het is een slank bouwwerk. Op de hoeken versierd met pilasters, die in ionische kapitelen uitlopen. Hij is bekroond met een drie verdiepingen hoge houten lantaren, waarin 1 gesloten en 2 open paviljoens. De toren is eigendom van de burgerlijke gemeente, die haar ingaande 2010 heeft ondergebracht in de Monumentenstichting Boarnsterhim. Aan de westzijde van de toren is een fraai beeldhouwde ingangspartij, die is vervaardigd door de Leeuwarder steenhouwer Johannes Hardenberch. In de bekroning is het wapen van Aldeboarn aangebracht. De toren staat 1,50 meter uit het lood. Tijdens de restauratie van 1991 is de toren gestabiliseerd en verzakt sindsdien niet meer. In de toren hangen twee klokken. De grote originele klok, is gegoten in 1526 door Gherardus de Wou te 's Hertogenbosch, en de kleine uit 1953, is afkomstig uit de

afgebroken kerk en toren van Zaandijk, en gegoten door Petit & Fritsen te Aarle Rixel. De kleine is ter vervanging van de in de oorlog door de Duitsers geroofde klok die gegoten was in 1767 door J.Borchhard te Enkhuizen. Aan de toren zit het verhaal van tuorkemijters en lyntsjesnijers vast. In 1753 werd de huidige kerk gebouwd. Daarmee verdween de oude St. Pancraskerk, die volgens overleveringen gebouwd zou zijn boven een bron, waaruit Bonifatius gedoopt zou hebben. Bij de restauratie in 1954 is een put gevonden in het koor. Of het de bewuste bron is, kan niet met zekerheid worden gezegd. Het houdt het verhaal wel in ere. De bouw van de kerk en toren kon grotendeels worden bekostigd met de opbrengst van de verkoop van de afbraak van de St. Pancraskerk. Het exterieur van de huidige kerk is niet bijzonder belangwekkend. Al is het wellicht aardig om te weten dat er 8000 licht geglazuurde Gegolfde Friese Pannen op het dak liggen.

Het interieur

De huidige banken en lambrisering zijn geplaatst in 1954. Centraal in het interieur staat de preekstoel. Deze is in 1753 vervaardigd door de plaatselijke timmerman Jan Binnes. Het snijwerk is van de uit Leeuwarden afkomstige Dirk Embderveld. Tegenover de preekstoel staat de uit 1655 daterende zgn. Lycklama 's bank. De versieringen zijn in renaissance stijl. In de kuif op de overhuiving is het wapen van de Lycklama's en het jaartal 1655 aangebracht. Deze bank is nog afkomstig uit de St. Pancraskerk. In het koor trekt een zwart/wit marmeren grafmonument de aandacht. Het is gemaakt ter nagedachtenis aan LIVIUS THEODORUS en REGNERUS VAN ANDRINGA. Centraal een zwart epitaaf binnen een omlijsting, die versierd is met kwartierwapens. Het wordt geflankeerd door twee figuren die de dood en de vergankelijkheid symboliseren. Het epitaaf wordt bekroond door een wapen dat gehouden wordt door twee leeuwen. Het rust met beelden op een voetstuk. Het geheel is rijk aan symboliek te maken hebbend met de dood en de vergankelijkheid. De anatomie van de twee figuren is slecht. Het monument is in 1761 vervaardigd door de uit Leeuwarden afkomstige JACOBUS SIJDES BRUINSMA. Heel opmerkelijk is het tegeltableautje in de zuidmuur voor PIBONNI OVITIUS VAN ABBEMA. Het bestaat uit gekleurde majolicategels. Overal in de kerk liggen fraaie, soms zeer oude grafzerken. Een tweetal van rood Bremer zandsteen vervaardigde sarcofaagdeksels is opgesteld tegen de lambrisering. Op de sarcofaagdeksel rechts is de miskelk en de hostie duidelijk te zien. Daaruit blijkt dat het hier om een zgn. priesterzerk gaat. In het koor trekken twee ramen de aandacht. Het rechter raam is door JAN GROENESTEIN (1919-1971) vervaardigd ter nagedachtenis aan burgemeester VAN BAERDT VAN SMINIA die in de tweede wereldoorlog in Duitsland is omgebracht. Groep 8 van de Christelijke Basisschool

“de Finne” uit Aldeboarn, heeft het raam als oorlogsmonument geadopteerd. Het linker raam is ontworpen en gemaakt door de Friese beeldend kunstenaar JAN MURK DE VRIES, ter gelegenheid van het feit dat het op 11 november 2003, 250 jaar geleden was dat de kerk werd ingewijd. Vroeger bezat de kerk elf gebrandschilderde ramen vervaardigd door YPE STAAK. Op één van die ramen was een gezicht op Aldeboarn afgebeeld. De grootste bijzonderheid is het beschilderde houten tongewelf. De beschildering werd in 1967 herontdekt. In de rekeningboeken van de kerkvoogdij komt in 1755 een post voor van f 112.9.0 bestemd voor de uit Duitsland afkomstige kunstenaar Johannes Bekker. Omdat het om een beschildering gaat van na de reformatie mag van een historische bijzonderheid gesproken worden. De sterrenhemel bestaat 328 sterren, getooid met bladgoud. Een aantal wolken, waarvan sommigen met windstrepen. Het geheel gecompleteerd door zon, maan en 46 engelenfiguren. Onder de zon is het enige vogeltje te ontdekken. De engelenfiguren zijn primitief geschilderd, maar juist daarom bezitten ze een speciale aantrekkelijkheid. Met uitzondering van de engel in het koor, hebben alle engelenfiguren een attribuut. Zo is een engelenfiguur met weegschaal en zwaard te ontdekken. Maar bloemen, een anker, bazuin, cello en andere muziekinstrumenten treft u. aan. Ook al is er van het oorspronkelijke bestek niets terug te vinden, kijkend naar het plafond zal men toch de nodige symboliek kunnen ontdekken

HET ORGEL

In 1779 heeft Lambertus van Dam het orgel gebouwd. Het was het eerste orgel dat hij als zelfstandig orgelbouwer in Friesland heeft gemaakt. Lambertus van Dam was hiervoor leerling van Albertus Antony Hinsch. Lambertus Bekenkamp zorgde voor de kast en snijwerk. In de loop der jaren heeft het orgel veel wijzigingen ondergaan. Al in 1806 voerde van Gruizen uit Leeuwarden een verbouwing uit. Een zeer ingrijpende restauratie vond plaats in 1859 en werd uitgevoerd door L. van Dam en Zonen te Leeuwarden. Het oorspronkelijke werk werd daarmee behoorlijk aangetast. In 1967 werd het orgel door Bakker en Timmenga te Leeuwarden in de oorspronkelijke staat teruggebracht, door middel van een zeer ingrijpende restauratie. Het orgel herkeeg zijn oorspronkelijke dispositie, zijn typisch Van Dam-front en de ossenbloedkleur. De begin 1900 verwijderde blaasbalgen zijn niet meer teruggebracht.

De dispositie luidt als volgt:

Hoofdwerk

Bourdon 16'
Prestant 8' disc dubbel
Holpijp 8'
Octaaf 4'
Spitsfluit 4'
Superoctaaf 2'
Quint 3'
Cornet 3' sterk
Mixtuur 4-6 sterk
Trompet 8'

De klavieren van C tot drie gestreept f.
Het pedaal van C tot één gestreept e.
Manuaalkoppel is schuifkoppel.
2 Afsluitingen
1 Windlossing

Rugwerk

Prestant 4'
Fluit douce 8'
Gedakt fluit 4'
Sexquialter 2' sterk
Nassat 3'
Octaaf 2'
Dulciaan 8'

Op het hoofdwerk staan drie holle houten beelden, voorstellende GELOOF, LIEFDE en HOOP. Op het rugwerk staan musicerende engelenfiguren uit 1806/1807. Van links naar rechts: Fluit en Hoorn, Triangel, Ramshoorn, Tamboerijn, Fluit en Harp. Zij dragen een signatuur die gelezen kan worden als M. A. en dan afkomstig zou kunnen zijn van de Sneker kunstenaar Mathijs Ankringa.

Aldeboarn,
Lykele van der Ven